

КЛАСИФІКАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ПТНЗ

У статті розкрито сучасні підходи до класифікації пізнавальних інтересів учнів ПТНЗ . Виділено та описано етапи розвитку пізнавального інтересу , подано їх характеристику . Ключові слова : підготовка фахівців , критерії класифікації пізнавальних інтересів , етапи розвитку пізнавального інтересу .

Об'єктивний процес сучасного економічного і соціального розвитку країни висуває нові критерії якості освіти : сучасні підходи до оцінки організації праці та використання енергетичних ресурсів вимагають від молодих фахівців перспективності та широти їх професійної освіти . Розбудова національної системи освіти активізувала педагогічні пошуки , зокрема пошуки оптимальної організації навчально -виховного процесу , який поєднує практичні дії й аналітичний процес : планування , педагогічний аналіз , коригування , збір інформації , аналітичне оцінювання інформації , контроль , стимулювання . Готуючи майбутніх спеціалістів до роботи в нових умовах , ми велику увагу приділяємо формуванню їхніх практичних умінь і навичок до управління навчальним процесом у сучасній загальноосвітній школі та професійно -технічних навчальних закладах . Під цим поняттям ми розуміємо процес змін в об'єктивних (зміст , організація , методи навчання) і суб'єктивних (зміст і структура розумової діяльності) умовах навчання в бік підвищення їх організованості . У системі навчання об'єктивні умови розглядаємо як підсистему , що керує , а суб'єктивні - як керовану підсистему . У ролі керованого виступає пізнавальна діяльність учнів , перетворення якої в потрібному напрямі є головною метою навчально -виховного процесу ; що визначає способи і прийоми керування (Г. Кондратенко , Г. Конфедератов , М. Семикіна , В. Чепелєв , М. Розенберг та ін .). Під час кожного заняття вчитель , викладач , майстер виробничого навчання керують діяльністю учнів , формуючи в них прийоми розумової діяльності , вміння аналізувати , встановлювати взаємні й причинно - наслідкові зв'язки , порівнювати , узагальнювати , систематизувати здобуті знання , робити висновки . Відбираючи зміст навчального матеріалу , визначаючи методику його викладання , вчитель задає напрям розвитку розумової діяльності учнів і водночас коригує хід пізнання . На основі врахування готовності учнів до пошукової діяльності , до способів розв'язання проблем , відбувається внесення нових елементів у структуру розумової діяльності учнів , її збагачення . За традиційної організації навчального процесу на занятті переважає інформаційна діяльність учителя , а учням відведено роль пасивних слухачів . Тому неабиякого значення надається такій організації навчальної діяльності , яка б спрямовувала учнів на самостійне здобуття знань (самостійна робота з науково -популярною літературою , натуральними об'єктами , підручниками , екранними посібниками тощо). Пізнавальний інтерес стимулює пізнавальну активність учнів і тим самим спрямовує розвиток розумової , психічної та соціальної сфери особистості , створює умови для формування творчої навчальної діяльності учня . Тому у вітчизняній психолого -педагогічній літературі дуже багато уваги приділяється дослідженню проблем розвитку пізнавального інтересу (Н.М. Бібік , М.Ф. Беляєв , Л.І. Божович , Л.Д. Гордон , Б.С. Кобзар , О.Г. Ковальов , В.І. Лозова , Н.Г. Морозова , В.О. Оніщук , О.Я. Савченко , Т.І. Шалева , Є.Й. Щукіна та ін .). Різноманітні моделі навчання , що сприяють формуванню пізнавального інтересу , описано в досліджених Н.М. Бібік , С.У.Гончаренка , Б.Г. Друзя , В.Є. Єсіпова , З.П. Корнеєва , І.Я.Лернера , А.М. Олексюка , П.І. Підкасистого та ін . Серед методів і форм організації пізнавальної діяльності дослідники найчастіше називають ігри , дискусії , інтерактивні технології , постановку і розв'язання проблемних і творчих завдань , залучення учнів до дослідницької роботи . Класифікація інтересів за різними критеріями приводять такі дослідники , як О.Коберник , О.Г. Ковальов , Т.Шушара , Г.І. Щукіна та ін . [2, 3]. Розглянемо сучасні підходи до класифікації пізнавальних інтересів . 1. За стійкістю пізнавального

інтересу . Ситуативний інтерес — епізодичне переживання , коли в дитини ще немає стійкого інтересу до предмета , він виникає як реакція на щось нове , емоційно привабливе у змісті . Прояви інтересу мають тимчасовий характер . Стійкий інтерес — перетворення епізодичного переживання у емоційно -пізнавальне ставлення до предмета , яке спонукає учнів прагнути до пізнання нового , вирішувати пізнавальні завдання не тільки на уроці , але й у вільний час . Інтерес -ставлення — емоційно -пізнавальна спрямованість особистості , яка під впливом пізнавального інтересу поступово змінює сенс життя учня . Цей інтерес є достатньо глибоким . Він закріплюється не тільки відповідною навчальною діяльністю , але спостерігається й у пізнавальній активності поза межами навчального процесу . 2. За спрямованістю пізнавального інтересу Безпосередній інтерес — до самого процесу діяльності — процесу пізнання або змісту навчального матеріалу . Опосередкований інтерес — до результату діяльності (наприклад , до оволодіння якоюсь спеціальністю) . 3. За рівнем дієвості інтересів Пасивний інтерес — споглядальний , коли дитина лише сприймає цікавий для неї об 'єкт . Активний інтерес — той , який спонукає людину оволодіти об 'єктом інтересу , він формує розвиток особистості , характер , здібності . Індивідуальність інтересу особистості пов 'язана із рівнями його формування . 4. За обсягом пізнавального інтересу . Широкі інтереси (пов 'язані з навчанням різних предметів , з процесом навчання в цілому) . Вузькі інтереси (вивченням , одного предмета або окремих тем , розділів) . Якщо викладач не тільки створює умови для засвоєння учнями певної системи знань , але й навчає прийомів їх застосування і пошуку , тоді на думку Т.Головань можливий перехід від одного етапу розвитку пізнавального інтересу до іншого [1]. У психолого -педагогічній літературі виділяються етапи розвитку пізнавального інтересу за рівнем розвитку усвідомлення пізнавальних потреб , стійкості інтересу та здатності особистості до пізнавальної активності [2, 3]. Зацікавленість — перший етап розвитку пізнавального інтересу , ситуативний інтерес . Його основними характеристиками є нестійкість , довільний характер , вибіркова пізнавальна активність учня , що виникає на його основі і швидко зникає . Допитливість — другий етап розвитку пізнавального інтересу — характеризується прагненням розширити свої знання з окремої теми , розділу , предмета , самостійно розв 'язувати пізнавальні проблеми . Психологічні характеристики цього етапу — це емоції здивування , почуття радості відкриття . Однак інтерес стосується лише окремих питань змісту або окремих способів пізнавальної діяльності , хоча учні вже здатні до тривалої пізнавальної активності в цьому напрямі . Заглибленість — на третьому етапі розвитку пізнавального інтересу він стає глибоким , стійким та індивідуально значущим , Як правило , інтерес на цьому етапі стосується повної галузі наукових знань , навіть виходячи за межі навчального предмета . Учень вже усвідомлює наявність у себе такого інтересу і виявляє відповідну пізнавальну активність . Під впливом пізнавального інтересу він прагне самостійно дізнатися щось нове , опанувати теоретичні аспекти змісту , самостійно знайти (відкрити для себе) причину події , розкрити причинно -наслідкові зв 'язки , встановити певні закономірності . Спрямованість — четвертий етап розвитку пізнавального інтересу — характеризується свідомим прагненням учнів до глибокого і міцного засвоєння знань , до опанування теоретичних засад науки і застосування їх на практиці . Пізнавальна активність учня має стійкий тривалий характер , стає переважно творчою , спрямованою на особисті відкриття в певній науковій галузі . На основі такого інтересу поступово формується науковий світогляд , утверджуються стійкі переконання особистості . Така характеристика етапів розвитку пізнавального інтересу дозволяє вчителю орієнтуватись у рівнях його сформованості в окремих учнів та диференціювати відповідним чином навчальну діяльність , обирати моделі (форми , методи , засоби , технології) навчання . У теоретичних дослідженнях педагогів і психологів зауважується , що пізнавальний інтерес впливає на результати процесу навчання [1, 2]. Освітні завдання навчання пов 'язані не тільки зі значним обсягом інформації , яку учень повинен ос мислити , усвідомити , але й з необхідністю її самостійного пошуку та опрацювання . Інтерес допомагає зняти

інтелектуальну напругу , втому , він ніби « розчищає » шлях до знань , які засвоюються і вільніше , і легше . Щодо розвивальних завдань навчання , то пізнавальний інтерес сприяє особистісному зростанню учнів . Підсумовуючи можна зробити висновок , що пізнавальні інтереси – це індивідуально -психологічні особливості особистості , що є умовами успішного здійснення певної діяльності і сталої позитивної динаміки оволодіння знаннями , уміннями і навичками . Класифікація пізнавальних інтересів здійснюється за такими критеріями : за стійкістю пізнавального інтересу , за спрямованістю пізнавального інтересу , за рівнем дієвості інтересів , за обсягом пізнавального інтересу . У психолого -педагогічній літературі виділяються етапи розвитку пізнавального інтересу : зацікавленість , допитливість , заглибленість , спрямованість .

ЛІТЕРАТУРА : 1. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання / Т. Головань // Рідна школа . – 2004. - №6. – С. 15-18. 2. Коберник О., Коберник Г. Активізація навчально -пізнавальної діяльності школярів / О.Коберник , Г.Коберник Г. // Рідна школа . – 1999. - №12. – С. 55-60. 3. Шушара Т. Активізація пізнавальної діяльності учнів / Т. Шушара // Рідна школа . – 2003. - №2. – С. 11-14.